

פרפראות

פאר

פרשת תצוה תשפ"ב

ביאור ברמז

לחלוקת שמו

של בנימין

באבני אפוד

פרפראות פאר

ביאור ברמז לחלוקת שמו של בנימין באבני אפוד אות י'

מפתח נושאים פרשת תצוה תשפ"ב

א, ביאור בדברי האוה"ח אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה ושמן זך

כתיב (שמות כ"ז כ'), "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך",
כתב ה"אור החיים" הק', בדרך רמז יתבאר
הכתוב, על דרך מאמר, הובא בספר זוהר חדש
(בראשית ח'), כי ד' גלויות של ישראל, כל אחד
מהם נגאלו ממנו בזכות אחד,

גאולתם של ארבעת הגלויות בזכותם של

גלות הראשון נגאלו בזכות אברהם אבינו

גלות השני, נגאלו בזכות יצחק,

גלות השלישי בזכות יעקב,

והגלות הרביעי תלוי בזכות משה,

ולזה נתארך הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים
בתורה ובמצות, אין משה חפץ לגאול עם
בטלנים מן התורה,

וזה הוא שרמז הכתוב כאן, באומרו ואתה
תצוה את בני ישראל, (תצוה הוא לשון גאולה) על
דרך (תהלים צ"א י"א), "כי מלאכיו יצוה לך" או
על דרך אומרם ז"ל אין צו אלא מלכות, כי הוא
ימלוך עלינו לעתיד, ותנאי הוא הדבר שיעסקו
ישראל בתורה, וזה הוא אומרו ויקחו אליך
שמן זית זך, ירמוז אל התורה שנמשלה לשמן,
מה שמן מאיר לעולם כד התורה (דב"ר ז ג), והם
דברי הזוהר שכתבנו בסמוך,

כתב עוד האוה"ח הקדוש

ודקדק לומר, "זך", שצריכין לעסוק בתורה,
לשמה בלי שמרים, שהם לקנתר חס

א, ביאור בדברי האוה"ח אין משה חפץ לגאול
עם בטלנים מן התורה ושמן זך
ב, מה ששמע המהרש"א בדרך צחות כי שמונה
בשמינית הוא ס"ד ולא ס"ג
ג, רמז להטבת נרות השבת ע"י הגברים ע"ד בעל
הטורים
ד, ביאור צחות למה שמן מרמז לחכמה
ה, ונשמע קולו מכוון לדבריו נשמעים
ו, בגד המביא קדושה יש לעשותו מתחילה
בקדושה
ז, מעיל מכפר על לשון הרע לפי שלמידים ממנו
לילך בדרכו של אהרון
ח, ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת מכוון
לטלית שכולה תכלת
ט, ביאור הכונה "פיתוחי חותם" שנאמרו בציץ
י, ביאור ברמז לחלוקת שמו של בנימין באבני
אפוד
יא, גודל מצוות כיבוד אב ואם למידים מישפה
אבנו של בנימין דייקא
יב, מעשה נורא בהרה"ק ר' יחיאל מאיר
מגאסטנין איך שביאר לדברי רש"י
יג, ועשית ציץ פתוחי חותם מכוון לדברי רשב"י
אנשים של צורה הם
יד, לפטור את כל העולם מן הדין הוא ק"ו
שלמידים מציץ
טו, מה שלמידים מהכתוב חרש נחושת מכפר על
מה שלמידים ממצחך נחושה
טז, שויתי ה' לנגדי תמיד פרושו שדי מפעם
לפעם או כל הזמן
יז, בלחם הפנים ה"ה כאוכל ואינו שבע
יח, מלאך טוב ומלאך רע המלוין לאדם בליל
שבת הם יצר טוב ויצר רע
ביאור בעל העקידה
יט, ביאור נאה למה למידים כפרה לעזות מצח
מנחושת קרנות המזבח דייקא
כ, ביאור בדברי חז"ל שאמרו מה שעשתה חכמה
עטרה לראשה
כא, יסוד עצום בדברי החיד"א
כב, המעשה בנוכרי אחד המובא בתוספת מרובה
מהמובא במסכת שבת

ב, מה ששמע המהרש"א בדרך צחות כי שמונה בשמינית הוא ס"ד ולא ס"ג

איתא בגמרא (סוטה ה' ע"א), כל אדם שיש בו גסות הרוח וכו' וכו', ות"ח צריך שיהיה בו אחד משמונה בשמינית, ע"כ,

כתב המהרש"א (סוטה ה' ע"א ד"ה ת"ח צריך), ובדרך צחות שמעתי, שמנה בשמינית הוא חלק ס"ד (אחד חלקי 64) ואז לא יגיע לחלק אחד מג"ס שהוא גס הרוח, עכ"ל המהרש"א.

ג, רמז להטבת נרות השבת ע"י הגברים ע"ד בעל הטורים

כתיב (שמות כ"ז כ') "ואתה תצוה את בני ישראל",

כתב ה"בעל הטורים", "תצוה" בגימטריא נשים צוה, חשבונא דדין כחשבונא דדין שהם 501, רמז להדלקת הנר לנשים חובה בשבת, עכ"ל בעל הטורים,

רמז בכתוב להטבת הנרות ע"י הגברים

אפשר לומר כי המשך הפסוק "את" כל אתין שבתורה רבויין הם, "את בני ישראל" בא לרבות ולרמז, את לרבות הגברים, שעליהם ליטול חלק בהדלקת הנרות, ומכאן רמז למנהג ישראל, להיות כל איש חורך בביתו את הנרות.

ד, ביאור צחות למה שמן מרמז לחכמה

כתיב (שמות פרק כז פסוק כ) "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד"

כתב רש"י, כתית - הזיתים היה כותש במכתשת,

ביאור בצחות שהשמן מרמז לחכמה

אפשר לבאר בדרך צחות, מה שהשמן מרמז לחכמה, דהזיתים כותש במכתשת ויוצא מהם השמן,

ושלום, או להתגדל וכדומה, ואלה הם שמריה, עכ"ל האור החיים הק',

מבואר, שלימוד תורה ע"מ להתגדל ה"ז תורה עם שמרים, ויש בה כדי לעכב את הגאולה ר"ל,

דברי האוה"ח יקשו ממאמר חז"ל

איתא בגמרא (סוטה ה' ע"א), כל אדם שיש בו גסות הרוח וכו' וכו', ות"ח צריך שיהיה בו אחד משמונה בשמינית, ע"כ,

מבואר, שהלומד תורה צריך שיהיה בו קצת גאווה,

ויקשה לדברי האוה"ח הק'

שאומר, כי לימוד תורה שיש בו גאווה אלה הם שמריה, ואין זה שמן זית "זך", ומדבריו למדנו כי דבר זה מעכב את הגאולה, והרי אמרו חכמינו ז"ל כי ת"ח צריך שיהיה בו אחד משמונה בשמינית,

ביאור זך בדברי האוה"ח הק'

איתא במשנה (בבא מציעא מ' ע"א), ר"י אומר, אף המוכר שמן מזוקק לחבירו כל ימות השנה הלוקח מקבל עליו לוג ומחצה שמרים למאה, ואין כאן אונאה, ונקרא שמן מזוקק,

בואו ונחשוב חשבוננו של שמן מזוקק

צא וחשוב, כאשר תחלק מאה לוג, לשמנה חלקים, הרי הם שנים עשר וחצי לוג,

וכאשר תחלק שנים עשר וחצי לוג, לשמנה חלקים, הרי הם, כאחד וחצי לוג,

אמור מעתה, כי לוג ומחצה שמרים הם אחד משמונה בשמינית במאה לוג, ולפי דברי המשנה כשיש אחד וחצי לוג שמרים במאה לוג הרי זה עדיין נחשב לשמן מזוקק והיינו, "זך",

מבואר, שתלמיד חכם שצריך שיהיה בו אחד משמונה בשמינית, שהם אחד חלקי ששים וארבע למאה, אין זה נחשב לשמן שאינו זך, ולתורה שאינה זכה ללא שמרים, ולכן אין כאן בית מיחוש לעיכוב הגאולה, שנזכה שתבוא במהרה בימינו אמן.

להתנהג כשאר בני אדם שאינם לובשים בגדי כבוד.

כתיב, (משלי פרק כ"ז כ"ב) "אם תכתוש את האוויל במכתשת בתוך הריפות בעלי, (הוא יד המכתש שדוכין בו) לא תסור מעליו אולתו,

או יש לומר כי בגד העשוי לקדושה צריך להיעשות מתחילתו בקדושה ע"ד כמה גדולים מעשי חייא

כלומר, שהכתישה לא תועיל לאויל להוציא ממנו טפשותו, א"כ הזיתים הנכתשים

איתא בגמרא (בבא מציעא פ"ה ע"ב), אמר ליה רבי חייא לרבי חנינא, בהדי דידי קא מינצית, דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל, מאי עבידנא, אזלינא ושדינא כיתנא, (זורע אני זרעוני פשתן) וגדילנא נישבי, (וקולע ממנו רשתות ומכמורות) וציינא טבי, (ואני צד צביים), ומאכילנא בשרייהו ליתמי, (ומאכיל את בשרם ליתומים), ואריכנא מגילתא, (ומתקן אני מעורותיהם קלפים) וכתבנא חמשה חומשי, וסליקנא למתא, ומקרינא חמשה ינוקי בחמשה חומשי, ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי, היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא,

במכתשת ויוצא מהם השמן, הרי הוא ההיפך מן האויל שנשאר בטיפשותו, ולכן השמן היוצא במכתשת מרמז לחכמה,

ה, ונשמע קולו מכוון לדבריו נשמעים

כתיב (שמות כ"ח ל"ה) "ונשמע קולו, בבואו אל הקודש",

איתא בגמרא (ברכות ו' ע"ב) אמר רבי חלבו אמר רב הונא כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים,

ומקשה המהרש"א, למה עשה כן רבי חייא, שגידל פשתן, וקולע רשתות לצוד בהם צביים, לעבד עורותיהם לכתיבת התורה, ולא היה לוקח ממוכר העורות,

אפשר לפרש הפסוק, ונשמע קולו, מתי דבריו נשמעים, בבואו אל הקודש, כלומר כשיש בו יראת שמים.

ו, בגד המביא קדושה יש לעשותו מתחילה בקדושה

כתיב (שמות כ"ח ב'), "ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת",

ומבאר המהרש"א, שמוכר העורות כונתו לממון ולא לשם שמים, ודבר העשוי לשרת בקודש כגון לימוד התורה, צריך שלא יתערב דבר שלא לשם שמים,

כתיב (שמות כ"ח ג'), "ועשו את בגדי אהרן לקדשו" לכהנו לוי",

ואף אנו נאמר, כי התורה אמרה, שבגדים העשויים לבגדי כהונה לשרת בקודש, היו הבגדים צריכים ליעשות בקדושה יתירה, ולזה רמז הכתוב גם ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי שהוא הציווי, וגם עשית בגדי קדש כי עשיית בגד העשוי לקדושה צריך להיות מתחילתו ממש כלומר משעת הצווי, בקדושה,

דיוק בשינוי בלשון הכתוב

יש לדייק, כתוב אחד אומר, כי מטרת הבגדים של הכהן, היה לכבוד ולתפארת, וכתוב אחד אומר, כי מטרת הבגדים היה לקדשו, עוד יש לדייק, כתוב אחד אומר למשה ועשית, וכתוב אחד אומר לחכמי לב ועשו,

בגד האבנט הוא להביא קדושה

כתיב (שמות כ"ח מ') "ולבני אהרן תעשה כתנת ועשית להם אבנטים ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת",

הבגד גורם לאדם לנהוג בקדושה

יש לומר, דרמז יש כאן, שבגד האדם יש בו כדי לגרום לקדושה, ע"י שהאדם לובש בגדים, שהם לכבוד ולתפארת, בגדים אלו מחייבים אותו לנהוג באופן של קדושה, שאינו יכול

כתיב (ויקרא ח' ז') "ויתן עליו את הכתנת ויחגר אתו באבנט, וילבש אתו את המעיל, ויתן עליו את האפד, ויחגר אתו בחשב האפד, ויאפד לו בו,

איתא בגמרא (ערכין דף טז עמוד א), למה נסמכה פרשת בגדי כהונה לפרשת קרבנות, לומר לך, מה קרבנות מכפרין, אף בגדי כהונה מכפרין,

אמת היתה בפי'הו, ועולה לא נמצא בשפתיו, בשלום ובמישור הלך אתי, (מלאכי ב' ו'),

אבנט מכפרת על הרהור הלב, אהיכא דאיתיה, דכתיב, (שמות כ"ח ל') והיה על לב אהרן,

ורק לאחר כל הדברים הללו, רבים השיב מעון, וכך קיים בעצמו מקרא שכתוב, (תהילים ט"ו ג') לא רגל על לשונו, לא עשה לרעהו רעה, וחרפה לא נשא על קרובו, ולא ח"ו כאלה הבאים ללבוש איצטלא דרבנו, כדי שעל כל פשעים תכסה האיצטלא,

איתא בשו"ע סי' צ"א, כי חגורת האבנט, הוא לחלק בין שני חלקי גופו של אדם, וכן נפסק,

מבואר כי חגירת בגד האבנט הוא להביא קדושה באדם,

והרואה את מעיל חלוקא דרבנו של אהרון הכהן ע"ה, יתן האדם בנפשו, ללכת בדרכו ולהיות מתלמידיו של אהרון הכהן ולפיכך המעיל מכפר על לשון הרע

גם רמז נאה יש בפסוק (בויקרא ח' ז'), במסורה, פסוק זה הוא, חצי התורה בפסוקים, בפסוק האומר ויחגור אותו באבנט, מחלק בין שני חלקי התורה, ומוכח דהאבנט לחלק יצא,

* * * * *

* * * * *

הבגד שהביא לילך בדרכו של אהרון

ששה היו מתכסין, שהיו עושים מטלית אחד ששה טליתות קטנים ביאור המהרש"א

איתא בגמרא (סנהדרין דף יט עמוד ב) כתיב (משלי ל"א) אשה יראת ה' היא תתלל, זה דורו של רבי יהודה ברבי אילעאי. שהיו עוסקין בתורה מתוך הדחק, והיו אז לומדים התורה לשם שמים ולא היו מתגאים, וזה שאמר, שהיו ששה תלמידים מתכסין,

כתב המהרש"א (ד"ה ענותנותו של וכו') עפמש"כ (בבא בתרא צ"ח ע"א) כל המתגאה בטליתו של ת"ח ואינו ת"ח אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא,

והיינו טליתו של ת"ח שהוא גדול מטלית אחר כדאמרינן (בבא בתרא נ"ז ע"ב) כיצד טלית של ת"ח כל שאין חלוקו נראה מתחתיו טפח וצניעות יתירה הוא, וגסות הרוח הוא למי שאינו ת"ח,

ואמר שבדורו של ר"י ב"ר אילעאי היו ו' תלמידים מתכסין בטלית אחד של ת"ח ולא היו מתגאים כלל בטליתות גדולים אך היו עושים ו' טליתות קטנים מטלית א' של ת"ח וק"ל, עכ"ל המהרש"א

* * * * *

ח, ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת מכוון לטלית שכולה תכלת

כתיב (שמות כ"ח ד') "ואלה הבגדים אשר יעשו

ז, מעיל מכפר על לשון הרע לפי שלמידים ממנו לילך בדרכו של אהרון

איתא בגמרא (ערכין ט"ז ע"א), מעיל מכפר על לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא, יבא דבר שבקול ויכפר על מעשה הקול, וברש"י, דבר שבקול - פעמוני המעיל נשמעין, על מעשה קול, לשון הרע, ע"כ,

איתא בגמרא (עירובין י"ט ע"א), פושעי ישראל מליאין מצות כרמון שנאמר כפלח הרמון רקתך. ואמר רבי שמעון בן לקיש, אל תיקרי רקתך אלא ריקתך, שאפילו ריקנין שבך מליאין מצות כרמון,

לפי"ז יש לומר, דלפי שבמעיל היה פעמון ורימון, וראיית הרימון היה מזכיר לכ"א שאין לדבר לשוה"ר על פושעי ישראל, שמלא מצוות כרימון, לפיכך המעיל מכפר על לשוה"ר.

עוד יש לתת טעם לכך שהמעיל מכפר על לשון הרע

המעיל מרמז על חלוקא דרבנו, ויש, אשר מתעטפים בחלוקא דרבנו, לילך רכיל לאסוף ולשמוע עלבונם של אחרים, ואין מקימין בעצמם קשוט עצמך, אלא, קשוט אחרים (ב"מ ק"ז ע"א), ופיהם דיבר שוא וימינם ימין שקר,

דרכו של אהרון בהשבת רבים מעון

כתיב (מלאכי פרק ב פסוק ו') "תורת אמת היתה בפי'הו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון",

חלוקו של אהרון הכהן, מלמדנו להיות מתלמידיו של אהרון, לילך בדרכי, ותורת

וכך יש לרמז הכתובים (כ"ח ל"א) ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת, והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו, ופירשו בו שהאדם צריך לשים שפה לפיו ולא לדבר לשון הרע.

ט, ביאור הכונה "פיתוחי חותם" שנאמרו בציץ

כתיב (שמות כ"ח ל"ו), "ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חתם קדש לה"

אפשר לבאר, הלשון "פתוחי חותם", דאופן עשיית חותמת הוא, ע"י שעושים את הכתב הפוך, וכשהופכים את החותמת הכתב יוצא ישר, וכך יוצא שהכתב נקרא ישר והפוך, כמו כן ציץ נקרא ישר והפוך, ולכן כתוב בציץ ופתחת עליו פתוחי חתם, שהציץ והחותם שוים.

י, ביאור ברמז לחלוקת שמו של בנימין באבני אפוד

כתיב שמות (פרק כח פסוק י) "ששה משמתם על האבן האחת ואת שמות הששה הנותרים על האבן השנית כתולדתם",

איתא בגמרא ירושלמי (סוטה פרק ז הלכה ד, דף לא ע"ב) אית תניי תני כשם שהן חלוקין כאן כך הן חלוקין באבני אפוד. במלואותם. כדי שיהיו עשרים וחמשה מיכן ועשרים וחמשה מיכן. והלא אינן אלא ארבעים ותשעה. אמר רבי יוחנן בנימין דותולדותם מלא.

אמר רבי יודה בר זבידא יהוסף מלא [תהילים פא ו] עדות ביהוסף שמו. והלא אינן אלא עשרים ושלושה מיכן ועשרים ושבעה מיכן.

אמר ר' יוחנן בנימין היה חציו. בן מיכן. ימין מיכן.

אמר ר' זבידא ויאות מי כתיב ששה שמותם לא. אלא משמותם. משמותם ולא כל שמותם. הראשונים נכתבין ממינו של כהן גדול משמאלו של קורא. והאחרונים נכתבין משמאלו של כהן גדול מימינו של קורא.

איתא בגמרא (מגילה דף טז עמוד א) כתיב (בראשית מ"ה כ"ב) לכלם נתן לאיש חלפות

חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לי,

איתא בגמרא (ערכין דף טז עמוד א), למה נסמכה פרשת בגדי כהונה לפרשת קרבנות, לומר לך, מה קרבנות מכפרין, אף בגדי כהונה מכפרין, מעיל מכפר על לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא: **יבא דבר שבקול ויכפר על מעשה הקול**,

כתיב (שמות כ"ח ל"א) "ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת,

יש לרמז למעשי קרח

מבואר, שקרח חלק על הכהונה, ומסימני הכהונה הם בגדי כהונה, ולקח מאתים וחמישים איש, והלבישן טליתות שכולן תכלת. לסימן שבא לחלוק על הכהונה, שאחד מסימניה הוא מעיל האפוד כליל תכלת, כלומר בגד שכולו תכלת, באו ועמדו לפני משה. אמרו לו טלית שכולה של תכלת חייבת בציצית או פטורה. אמר להם חייבת. התחילו לשחק עליו, אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פטורה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה, (רש"י במדבר ט"ז א')

ובכך פתח בדברי לשון הרע על משה ואהרן, וקרח שפיקח היה, לקח בגד שכולו תכלת לרמז הבגד כליל תכלת שהוא המעיל, שיכפר על עון לשון הרע שלו,

ובכך מבואר הכתוב (במדבר ט"ז ל"ד), "וכל ישראל אשר סביבתיהם נסו לקולם כי אמרו פן תבלענו הארץ", כלומר שלא רצו לשמוע את הדבר שבקול שהוא הלשון הרע, כדאיתא בגמרא,

וגם מבואר הכתוב (במדבר ט"ז ל"ה) "ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטרת", למ"ד קטורת מכפרת על לשון הרע

כדאיתא בגמרא (ערכין ט"ז ע"א), למדנו לקטרת שמכפרת, דכתיב, ויתן את הקטרת ויכפר על העם, ותנא דבי רבי ישמעאל, על מה קטרת מכפרת, על לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא, יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי, ע"כ,

מבואר, שגם רצו לכפר על לשון הרע שלהם ע"י קטורת, אך מאת ה' יצאה האש ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטרת",

איתא בגמרא, (ירושלמי קדושין כ" ע"א, בבלי קידושין ל"א ע"א), **עד איכן הוא כיבוד אב ואם**, אמר להן, ולי אתם שואלין, לכו שאלו לדמה בן נתינה, דמה בן נתינה, ראש פטר בולי הוה, (שר העיר וראש שרי החייל) א"ר חזקיה, **הגוי האשקלוני** היה ראש כל פטר בולי,

פעם אחת, אבדה **ישפה של בנימין**, אמרין מאן דאית ליה טבא דכוותה, אמרין, דאית לדמה בן נתינה, אזלו ללגביה, ופסקו ליה עמיה, במאה דינרין, (פסקו לו מאה דינרים בשכרו)

סליק בעא מייתיתא להון, ואשכח לאבוי דמך, אית דאמרין מפתחא דתיבותא הוה יהיב גוא אצבעיה דאבוה, ואית דאמרין ריגליה הוות פשוטא על תיבותא, (כשעלה ורצה לתיבה להם, מצא שאביו ישן, יש אומרים שמפתח התיבה היה נתון על אצבעו של אביו, ויש אומרים שרגלו של אביו היתה מונחת על התיבה),

נחת לגביהון, אמר לון לא יכילית מייתיתא לכון, אמרין, דלמא דהוא בעי פריטין טובן, אסקיניה למאתים, אסקיניה לאלף, (אמרו שמא התחרט ומבקש יותר שכר העלו שכרו לאלף זוז),

כיון דאיתיעיר אביו מן שינתיה, סלק ואייתיתא להון, בעו מיתן ליה כדפסקו לה לאחרייא, ולא קביל, (כשהתעורר אביו בא להביא להם האבן, וביקשו לשלם שכרו כפי שקבעו בסוף ולא קיבל), אמר, מה אנא מזבנא לכון איקרא דאבהתי בפריטין (אמכור את כבודו של אבי בכסף)

איני נהנה מכיבוד אבותיי כלום, מה פרע לו הקב"ה שכר אמר רבי יוסי בי רבי בון, בו בלילה ילדה פרתו אדומה ושקלו לו ישראל משקלה זהב, ושקלוה,

מבואר א"כ שלימוד גודל מצוות כיבוד אב ואם למידים מאותו גוי אשקלוני, דמא בן נתינה,

וכי גודל מצוות כיבוד אב ואם למידים מגוי אשקלוני אלא צ"ל שהלימוד מאבן החושן של בנימין

איתא בגמרא (קידושין ל:): תנו רבנן שלשה שותפין הן באדם, הקדוש ברוך הוא ואביו ואמו, בזמן שאדם **מכבד את אביו ואת אמו**, אמר הקדוש ברוך הוא מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני. **ואיתא בגמרא** (נדה ל"א ע"א), רוח ונשמה הוא חלק הקב"ה, והגוף הוא חלק אב ואם ע"כ.

הכבוד הגדול לאב ואם כשאין רמה שולטת בחלקם

שמלת ולבנימן נתן.. חמש חליפת, אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק יכשל בו? דאמר רבא בר מחסיה אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו - נתגלגל הדבר, וירדו אבותינו למצרים. אמר רבי בנימין בר יפת: רמז רמז לו, שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות, שנאמר ומרדכי יצא... בלבוש מלכות תכלת וגוי.

הקשה המהרש"א (מגילה דף טז עמוד ב) ועוד, וא"ת אכתי תקשי דאיכא קנאה במה שנתן לבנימין ג' מאות כסף ולא נתן כן לשאר אחיו ולא נזהר שרמז לו בזה **וי"ל כמ"ש** לעיל במה שנתן לבנימין יותר כיון דהוא אחיו גם מן האם אין כאן קנאה אלא בבגדים שהם מתנות גלויים שהעולם יחשבו שהוא מראה להם שנאה על מכירתו בבגדים שהוא דוגמת המכירה כתונת פסים

ע"ע בענף יוסף ובעץ יוסף, על עין יעקב תירוץ נהדר, ובפנים יפות. מובא בדף על הדף, עיין מה שתירץ הגר"א והתורת חיים, (מובא במתיבתא)

בפרשת ויגש תירצנו הענין שיוסף ביקש להביאם בנסיון של קנאה

יש לבאר, דאחר שראה יוסף שהאחים מתחרטין וחוזרים בתשובה על המכירה, כמ"ש רש"י עה"פ (בראשית מ"ב כ"ד) וישוב מעליהם ויבכ, וכתב רש"י, לפי ששמע שהיו מתחרטין, ביקש יוסף לגרום להם לשוב בתשובה שלימה על אותו דבר שעשו בקנאתם בו,

ועל עתה באתי, לפי דברי הירושלמי כי בנימין נחלק לשניים באבני האפוד, הן הן דברי חז"ל אמר רבי בנימין בר יפת: **רמז רמז לו**, שעתיד בן לצאת ממנו **איש ימיני**, שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות, שנאמר ומרדכי יצא... בלבוש מלכות תכלת וגוי. **ואפשר** דלפי שידעו אחיו שייחלק שמו באבני אפוד גם קנאתם גם שנאתם כבר אבדה.

יא, גודל מצוות כיבוד אב ואם למידים מישפה אבנו של בנימין דייקא

יג, ועשית ציץ פתוחי חותם מכוון לדברי רשב"י אנשים של צורה הם

איתא בגמרא (מועד קטן ט' ע"א), רבי יונתן בן עסמי ורבי יהודה בן גרים תנו פרשת נדרים **בי רבי שמעון בן יוחי**, איפטור מיניה באורתא, לצפרא הדור וקא מפטרי מיניה וכו', אמר ליה רשב"י לבריה, **בני אדם הללו אנשים של צורה הם**, זיל גביהון דליברכוך וכו',

אמרו ליה מאי בעית הכא, אמר להו דאמר לי אבא זיל גבייהו דליברכוך, אמרו ליה, יהא רעוא דתזרע ולא תחצד, תעייל ולא תיפוק, תיפוק ולא תעייל, ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך, לבלבל פתורך, ולא תחזי שתא חדתא,

כי אתא לגבי אבוה, אמר ליה, לא מבעיא דברוכי לא בירכן, אבל צעורי צעורן, אמר ליה, מאי אמרו לך, הכי והכי אמרו לי,

אמר ליה, הנך כולו ברכתא ניהו, תזרע ולא תחצד, תוליד בנים ולא ימותו, תעייל ולא תיפוק, תעייל כלתא ולא לימותו בנך דליפקון, תיפוק ולא תעייל, תוליד בנתא ולא ימותו גובריהו וליהדרו לותיך, ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך, דהאי עלמא אושפיזך, וההיא עלמא ביתא, דכתיב קרבם בתימו לעולם, אל תקרי קרבם אלא קברם, לבלבל פתורך, בבני ובנתא, ולא תיחזי שתא חדתא, דלא תמות אנתך, ולא תנסב אינתתא אחריתי, ע"כ,

ביאור הדבר שאמר הברכה בלשון הפוכה

כתב המהרש"א, וז"ל, ושמעתי עוד בזה, שעשו כן כדי שיבא לאביו ויפרשו לו כוונתם לברכה, ותחול הברכה עליו גם מאביו,

יש לבאר אנשים של צורה בדרך צחות

כידוע, כאשר אדם רוצה לעשות צורת דבר, כלומר, חותמת שתחתום הצורה, הוא צריך

לחרוט באופן הפוך, בכדי שכאשר יעלה הצורה על הנייר בהפוך, אז זה ייצא ישר,

אפשר לומר, כי זה מה שרמז רשב"י לבנו, בני אדם הללו אנשים של צורה הם, כלומר, הם

והנה כאשר אדם הולך לבית עולמו, נוטל הקב"ה את הנשמה שהיא חלקו, אבל הגוף שהוא חלק אביו ואמו, הולך למקום עפר רמה ותולעה. אך, בצדיק גמור שאין רמה שולטת בגופו שהוא החלק של אביו ואמו, אין לך כיבוד אב ואם גדול מזה, שחלקם נותר שלם ללא רמה ותולעה,

איתא בגמרא (בבא בתרא דף יז ע"א) שבעה לא שלט בהן רמה ותולעה, ואלו הן: אברהם, יצחק ויעקב, משה, אהרן ומרים, ובנימין בן יעקב. איתא במדרש (תצוה כ"ח כ') ישפה אבנו של בנימין, ע"כ,

ומכיוון שבבנימין, שהיה ישפה האבן שלו, ובו לא שלטה רימה, א"כ זכה לכיבוד אב ואם הגדול ביותר, ולכן למדו עד היכן כיבוד אב ואם, דוקא ברכישת אבן ישפה של בנימין, מבואר א"כ, דגודל המצווה של כיבוד אב ואם, למידיים ממי שזכה לקיים מצווה זו, באין דומה לו.

יב, מעשה נורא בהרה"ק ר' יחיאל מאיר מגאסטינין איך שביאר לדברי רש"י

בספר שיח שרפי קודש (פרשת תצוה), עה"פ (שמות כ"ח ד') "ואלה הבגדים וכו' ואפוד",

כתב רש"י, לא שמעתי וכו' ולבי אומר לי וכו' כמין סינר שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים,

מעשה שהיה, הצדיק הקדוש הר"ר יחיאל מאיר מגאסטינין זצ"ל, פעם אחת פגע אשה אחת בבגדי פריצות, ותיכף ברח לחדרו ובכה מאוד על מה שאירע לו פתאום לראות בבגדי פריצות,

אך ניחם את נפשו, עם מאמר רש"י ז"ל פי תצוה, האפד עשוי כמין סינר של שרות רוכבות על סוסים, איך ראה רש"י הקדוש סינר של שרות, אלא מוכח מזה שהי' רש"י הקדוש הולך פ"א דרך הרחוב ופתאום בא כנגדו שרות רוכבות על סוסים וראה את הסינר, והי' מתאונן מאוד ע"ז. אך אח"כ כשבא לפרשת האפוד, נזכר א"ע בהסינר, ובודאי האפוד עשוי כמין הסינר הזה, ועיי"ז ניחם גם הה"ק מגאסטינין ז"ייע את נפשו, בטח בא הדבר הזה כנגדו, לתקן איזה ענין, והבן גודל קדושתם. ע"כ,

גם אפשר לפרש, שכאשר אמר רבי שמעון בר יוחאי, יכול אני לפטור את כל העולם כולו, מן הדין, כוונתו יכול לפטרם את מה שלמידים מן הדין, דהיינו מהקל וחומר, הנקרא בלשון חז"ל דין,

יברכו אותך, כפי שעושים צורה כלומר חותם, שעשייתו בצורה הפוכה, ובכדי שתצא לפועל יש להפכה, ובכך רמז לבנו כי כך תהיה ברכתם, באופן הפוך, ואז תבוא אלי, ואבאר לך כונתו, כפירוש המהרש"א.

הקל וחומר שאסור להסיח דעת

איתא בגמרא (שבת י"ב ע"א) חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ושעה, "קל וחומר מציץ", מה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת, אמרה תורה והיה על מצחו תמיד, שלא יסיח דעתו ממנו, תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה, ע"כ,

מבואר, שלמידין מק"ו, שאין להסיח דעת, אלא יש לכוון בתפילין וממילא בתפילה, כאומרז"ל, (ברכות יד ע"ב) כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין, וכו',

לפי"ז אפשר לפרש, מה שאמר "לפטרם מן הדין" והובא לעיל הפירוש ממה שלא כונו בתפלתם,

א"כ הרי הוא פוטרם, ממה שלמדו "מן הדין", כלומר, מהק"ו מציץ, שאסור להסיח דעת, וזהו "לפטרם מן הדין"

ע"פ דרכנו יש לבאר דברי המשורר, נשאת ציץ נזר הקודש חבוש על ראשך פארך

נשאת, הוא קל וחומר, ע"ד נשא קל וחומר בעצמו (שבת ל"א ועוד)

ציץ נזר הקודש, זהו הק"ו מציץ,

חבוש על ראשך פארך, הם התפילין,

ומכיוון ורשב"י קיים בעצמו, אותו ק"ו, שלא הסיח דעתו בתפילה, כמאמר המשורר, לפיכך היה יכול לפטור כל העולם, מאותו דין, כלומר מאותו ק"ו, שאינם יכולין לכוין בתפילתם,

טו, מה שלמידים מהכתוב חרש נחושת מכפר על מה שלמידים ממצחך נחושה

כתיב (שמות כ"ז ב') "ועשית קרנתיו על ארבע פנתיו ממנו תהיין קרנתיו וצפית אתו נחשת", כתב רש"י לכפר על עזות מצח, דכתיב (ישעיה מ"ח ד'), ומצחך נחושה, ע"כ

יד, לפטור את כל העולם מן הדין הוא ק"ו שלמידים מציץ

איתא בגמרא, (סוכה מ"ה ע"ב) אמר חזקיה, אמר רבי ירמיה, משום רבי שמעון בן יוחאי, יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין, מיום שנבראתי עד עתה, ע"כ,

כתב רש"י (סוכה מ"ה ע"ב), לפטור - בזכותי אני סובל כל עונותיכם, ופוטרו מן הדין,

איתא בגמרא (עירובין ס"ה ע"א), אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה, יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שחרב בית המקדש ועד עכשיו, שנאמר, (ישעיה נ"א כ"א) "לכן שמעי נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין וכו' וכו', מאי יכולני לפטור דקאמר מדין תפלה, ע"כ,

כתב רש"י, יכולני לפטור - לטעון על כל ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, דבר שיפטרו כולן מדינא לעתיד לבוא, לומר שהן שיכורים ואין נתפשין על עונם, מדין תפלה - אם דנין אותן על שלא היו מתפללין בכוונה, יכול אני לפטורן,

יש לפרש מן הדין הם דיני תפילה שלמידים מחנה

כתיב (שמואל א' פרק א' יג), "וחנה היא מדברת על לבה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע ויחשבה עלי לשכרה",

איתא בגמרא (ברכות ל"א ע"א), אמר רב המנונא כמה הלכתא גברותא איכא למשמע מהני קראי דחנה, וחנה היא מדברת על לבה, מכאן למתפלל צריך שיכוין לבו, ויחשבה עלי לשכרה - מכאן, ששכור אסור להתפלל, ע"כ,

אפשר לפרש לפטור מן הדין, הוא אותו הדין, שמתפלל צריך שיכוין, ובשכרותו אסור להתפלל, ועי"ז יכול אני לפטורם, מאותו דין של תפילה, משום ששיכורים הם, ושיכור אסור בתפילה.

נחושה", וכתוב (ירמיהו ג' ג') **ומצח אשה וכו'** ואמרו ז"ל מדחציף כולי האי ש"מ ממזר הוא, אבל אם החצוף עוסק באומנות שעסק אביו, וגם יש בו החכמה והתבונה והדעת שבמלאכה, **והוא מכח אביו**, הרי בכך יש לו הוכחה שהוא אינו ממזר והלך החבל אחר הדלי,

מבואר, דע"י שדבק באומנות אביו שלמידים מהכתוב **חרש נחושת**, מכפר על מה שנאמר **מצחך נחושה, ומצח אשה וכו'**, ומדחציף וכו' אך אם דבק באומנות אבותיו, בכך יש לו הוכחה דלאו ממזר הוא,

טז, שויתי ה' לנגדי תמיד פרושו שדי מפעם לפעם או כל הזמן

כתב רש"י, (שמות כ"ז כ') **להעלת נר תמיד - כל לילה ולילה קרוי תמיד**, כמו שאתה אומר **עולת תמיד ואינה אלא מיום ליום**, (במדבר כ"ח)

במנחת חביתין נאמר **תמיד** ואינה אלא **מחציתה בבקר ומחציתה בערב**, (ויקרא ו')

אבל **תמיד** האמור **בלחם הפנים** (שמות כ"ה ל'), "ונתת על השלחן לחם פנים לפני **תמיד**", **משבת לשבת הוא**, כלומר ללא הפסק, ע"כ לשון רש"י,

יש לברר הכונה בשויתי ה' לנגדי תמיד

יש לברר, הא דכתיב (תהילים ט"ז) "שויתי ה' לנגדי **"תמיד"**,

אל מה יש להשוות "שויתי ה' לנגדי **"תמיד"**, אל **התמיד** של המנורה ולעולה ולמנחה,

כלומר, מפעם לפעם והוא קרוי **תמיד**, ויהיה די לקיים **שויתי ה' לנגדי מפעם לפעם**,

או **נאמר**, שיש להשוות **תמיד** של שויתי ה', ל**תמיד** של לחם הפנים, שצריך להיות **תמיד** ללא הפסק,

שויתי ה' שבפתח השולחן ערוך

כתב הרמ"א (שולחן ערוך אורח חיים הלכות הנהגת אדם בבקר סימן א'), שויתי ה' לנגדי **תמיד** (תהילים טז, ח), הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים, ע"כ,

לא ישנה אדם מאומנות אבותיו למידים מהכתוב חרש נחושת

איתא בגמרא (ערכין ט"ז ב'), אמר רבי יוחנן **מנין שלא ישנה אדם מאומנותו ומאומנות אבותיו**, שנאמר (מלכים א פרק ז' י"ג) "וישלח המלך שלמה ויקח את חירם מצר, בן אשה אלמנה הוא ממטה נפתלי **ואביו איש צרי חרש נחושת**, וימלא את החכמה ואת התבונה ואת הדעת לעשות כל מלאכה **בנחושת**, ויבוא אל המלך שלמה ויעש את כל מלאכתו",

כתב הרד"ק (מלכים א פרק ז פסוק יד), ורבותינו ז"ל סמכו מזה כי חייב אדם להתעסק באומנות אביו, דלפיכך הזכיר הכתוב **"אביו"** כי גם כן הוא היה אומן **ובנו למד אומנותו**,

ופירשו עוד, כי החכמה והתבונה והדעת, הנצרכים אל המלאכה, בא לו מכח אביו, (עין מהרשי"א ערכין ט"ז ב')

ביאור נאה בכסף מטהר ממזרים מהרבי ר' העשיל ומביאו הבן יהודע

כתב בספר **"חנוכת התורה"** מהרבי ר' העשיל **מקראקא זי"ע**, (קונטרס אחרון אות כ"ג סעיף ג'), **איתא בגמרא** (קידושין ע"א ע"א) אמר רבי יהושע בן לוי **כסף מטהר ממזרים**,

אמר רבינו הגאון ז"ל, דהנה אמרו חז"ל (עין בבא מציעא פ"ג) מדחציף כולי האי שמע מינה ממזר הוא, ואם כן מן החציפות שלו אנו מכירים שהוא ממזר, אך אם החצוף הוא עשיר, יש לו תירוץ על החציפות שלו, כי כך דרכו של עשיר, כי **"עשיר יענה עזות"** (משלי י"ח כ"ג), וזה שאמרו **"כסף וזהב מטהר ממזרים"** שאין אומרים עליו שהוא ממזר כי כספו מטהרו" ע"כ מהרבי ר' העשיל,

כתב בספר **"בן יהודע"** (קידושין דף ע"א ע"א), **שמעתי בשם רבני אשכנז ז"ל**, דאדם עז פנים סימן שהוא ממזר, וכן אמרו מדחציף כולי האי שמע מינה ממזר הוא, אך אם זה החצוף הוא עשיר, אבד סימן זה, דיאמרו מחמת עושרו הוא עז, דכתיב [משלי י"ח כ"ג] **"ועשיר יענה עזות"**, נמצא כסף מטהר ממזרים ומחפה עליהם, עד כאן שמעתי,

ע"ד זה יש לבאר למה נחושת מכפר על עזות מצח

בדרך זו נראה לי **לבאר**, מה שאמרו כי הנחושת מכפר על עזות מצח דכתיב **"ומצחך**

ולא **כתמיד** שיש לו הפסק, שנראה שכבר שבע מהשויתי ה', ולרמוז זאת, הרחיק **המנורה מהשולחן**, שיהיה **אינו רואה ואוכל**, ולא יהיה שבע, מאותו **תמיד** שעל השולחן, שהוא בדומה לשויתי ה' לנגדי **תמיד**, ויהיה **שויתי ה' לנגדי "תמיד"**, שיהיה רעב לעוד ועוד ואינו שבע.

יח, מלאך טוב ומלאך רע המלוין לאדם בליל שבת הם יצר טוב ויצר רע ביאור בעל העקידה

איתא בגמרא (שבת קי"ט ע"ב), אמר רב חסדא אמר מר עוקבא, כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכלו שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו ואומרים לו וסר עונך וחסאתך תכפר.

תניא, רבי יוסי בר יהודה אומר, שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, **אחד טוב ואחד רע**. וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושולחן ערוך ומסתו מוצעת, מלאך טוב אומר, יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך. ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו. ואם לאו, מלאך רע אומר: יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך, ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו. **כתב בעקידת יצחק** (שמות שער מ"ז) הפעולות הם סבה לעצמן, ע"י הענין האמצעי שהוא **הקנין**, כי בהרגיל הפעולות באיזה ענין שייעשו יתהוה **הקנין** וימצא בו,

וכאשר נמצא הקנין יותר, יוכל לפעול מהם, וכמו **שהביא המשל מהענין המפורסם**. והוא, כי כשירגיל החולה היגיעה כמה שיוכל, יוכל לקחת המזון, וכשיקח המזון יותר, יותר יוכל לסבול היגיעה, ובהתחזקו ביגיעה יתחזק לקחת המזון, וילך הדבר בסבוב הולך וגדל עד שישאר הדבר אצלו בטבע חזק, כמו שהוא הענין בכל כיוצא בזה. ועל הדרך שזכרו ג"כ במאמר השני מספר המופת,

וכן כשירגיל האדם להרחיק התאוה, אף על פי שיעשה זה בקושי ובהכרח בהתחלת ההרגל, יביאהו לקנות הקנין ההוא בנפש, וכאשר יהיה לו בקנין אז יוכל לפעול הפעולות האלו על השלמות, וישוב הענין ג"כ אל שיהיו הפעולות הראשונות החסרות סבה, פועלת אל פעולות המעלה והשלמות, ופעולות המעלה סבה תכליתית אל הראשונות,

וכתבו בשם האר"י ז"ל שיצייר שם הוי"ה **תמיד** נגד עיניו, וזהו סוד **"שויתי ה' לנגדי תמיד"** וזה תועלת גדול לענין היראה. ע"כ,

מובא במשנה ברורה (סימן א' ס"ק ד') דהיינו שיצייר בנפשו תמיד איך שהוא עומד לפני הש"י, כי הקדוש ברוך הוא מלא כל הארץ כבודו,

וצריך לדעת איזה תמיד יש לקיים בשויתי ה' לנגדי תמיד

צריך לומר, כי צריך להשוות **תמיד** של שויתי ה' לנגדי **תמיד**, של לחם הפנים, שאין לו הפסק,

משום דתמיד של **"שויתי ה' לנגדי תמיד"**, ה"ה דומה בדומה **לתמיד** של לחם הפנים,

ולמה שוין הם, דלחם הפנים קרוי לחם הפנים על שם שהיו לו **פנים לכאן ולכאן** (רש"י שמות ל"ה י"ג), וכן כתיב **כמים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם** (משלי כ"ז י"ט), כלומר, שהרי הוא רואה את שכנגדו,

ומבואר הדבר, דבכתוב, **"שויתי ה' לנגדי"**, היה יכול לומר **שויתי ה' תמיד**, מאי **לנגדי**, אלא, לומר דהוא בבחינת **כמים הפנים לפנים**, שזהו הפירוש של **לנגדי**, שהוא רואה את שכנגדו, וגם הפירוש **פנים לכאן ולכאן**,

ומכיון דלחם הפנים ולנגדי תמיד שוין הן, יש להשוות שויתי ה' **לנגדי תמיד**, להדומה לו, והוא **התמיד של לחם הפנים**, שאין לו הפסק.

יז, בלחם הפנים ה"ה כאוכל ואינו שבע

לפי מה שביארנו, **דתמיד** של **שויתי ה' לנגדי תמיד**, הינו שווה **לתמיד** של לחם הפנים שעל השולחן, שאין לו הפסק,

ועוד ביארנו לעיל בדברי התוספות כי המזבח שבין השולחן למנורה מרחיק המנורה מהשולחן והרי הוא כאינו שבע,

אפשר לומר דרמז יש כאן, **שבשויתי ה'**, צריך להיות **תמיד** רעב לעוד, שיהיה אוכל ואינו שבע,

מבואר, כי יואב נאחז בקרנות המזבח, בשעה שברח משלמה המלך כדי שלא יהרגהו, (עיין בגמרא מכות י"ב במה טעה יואב),

איתא בגמרא (סנהדרין ק"ה א') **חוצפא, אפילו כלפי שמיא מהני**. ואיתא בירושלמי (תענית פרק ב' הלכה א) **חציפא נצח לכשירא**,

מבואר, דיש ועיי עזות יכול האדם להיטיב עמו, כמו שמצינו אצל יואב שבא להציל עצמו ונאחז בקרנות המזבח, וגם הכהן שהרג ע"י שנאחז בקרנות המזבח בידו להיטיב עמו, ואע"פ שעז פנים לגיהנם, הרי מצינו שהנאחז בקרנות המזבח אפילו כלפי שמיא מהניא, והרי זה מכפר על עזות מצח שבו, ולפיכך ילפינן מנחושת של קרנות המזבח, דמכפר על עזות מצח.

כ, ביאור בדברי חז"ל שאמרו מה שעשתה חכמה עטרה לראשה

כתיב (שמות כ"ז כ'), "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד", כתב רש"י, זך, בלי שמרים כמו ששנינו (במנחות דף פ"ו ע"א), מגרגרו בראש הזית וכו', **כתית**, הזיתים היה כותש במכתשת, ואינו טוחנן בריחים, כדי שלא יהו בו שמרים,

מבואר, דהזיתים שבראש הזית מתבשלים ביותר וראשונה, ע"י השמש, ושמנן זך ביותר, (עיין רש"י במנחות)

איתא בגמרא, (ירושלמי שבת פרק א' סוף הלכה ג', שהשי"ר א' ט') א"ר מתנא, "מה שעשת חכמה עטרה לראשה, עשת ענוה סנדל לעקבה", מה שעשת חכמה עטרה לראשה שנאמר (תהלים קי"א י'), "ראשית חכמה יראת ה'", עשת ענוה סנדל לעקבה, שנאמר (משלי כ"ב) "עקב ענוה יראת ה'", ע"כ,

התוספות (יבמות דף ק"ג ע"ב) ד"ה **המסוליים**, הביאו דברי המדרש והירושלמי,

מבואר, שהחכמה, הניחה היראה לראשה, והענוה הניחה היראה למרגלותיה, לפי"ז מבואר שהענוה בראש, והיראה למרגלותיה, והיא בראש החכמה שתחת ליראה,

והנה הענין הנכבד הזה, נמצא אל חז"ל בהישרותיהם בהרבה מקומות. **אמרו במס' שבת** (ק"י"ט ב) שני מלאכי השרת אחד טוב ואחד רע מלוין לו לאדם מבית הכנסת לביתו בליל שבת, מצא נר דלוק ושולחן ערוך ומטה מוצעת מלאך טוב אומר יהי רצון שיהיה כן לשבת הבאה, ומלאך רע בע"כ עונה אמן, ואם לאו מלאך רע וכו' ומלאך טוב ע"כ עונה אמן.

והוא **מבואר** כי במלאכי עליון אין בהם רעים בשום פנים אבל המה השתי כחות הנמצאות לאדם תמיד, אחד טוב והוא הכח השכלי אשר מצד צורתו. ואחד רע והוא הכח התאוני אשר מצד חומרם **כמ"ש הרב המורה פ"י ח"ב**,

והם הנקראים בלשון חז"ל (ברכות נ"ד א) **יצר טוב ויצר רע** וכשאדם יכוין לעבודת יוצרו ויזכור את יום השבת ששקולה כנגד כל המצות (ירושלמי נדרים ספ"ג) לקדשו ולכבדו, הנה כבר התחיל לענות יצרו הרע ולהרגילו אל רצון הטוב, ומעתה כל אשר יאמר לעשות כמוהו יש לו כח גבורה מוספים יום יום, והיצר הרע אשר החל לנפול לפניו לא יוכל לו, אבל יענה אמן בעל כרחו ויסייעהו, אמנם כאשר יהיה הענין בהפך ג"כ מלאך טוב עונה אמן שכל אחד יענה אמן למאמר חבירו, **עכ"ל בעל העקידה**.

ט, ביאור נאה למה למידיים כפרה לעזות מצח מנחושת קרנות המזבח דייקא

כתיב (שמות כ"ז ב') "ועשית קרנתיו על ארבע פנתיו ממנו תהיין קרנתיו, וצפית אתו נחשת", כתב רש"י, לכפר על עזות מצח, דכתיב (ישעיה מ"ח ד') ומצחך נחושה, ע"כ **יש לברר** הלא כמה דברים נעשו מנחושת, ולמה למידיים מנחושת של קרנות המזבח **דייקא**,

יש לבאר, **כתיב** (מלכים א פרק ב פסוק כח) והשמועה באה עד יואב, כי יואב נטה אחרי אדניה ואחרי אבשלום לא נטה, וינס יואב אל אהל ה' ויחזק בקרנות המזבח,

איתא בגמרא (יומא פ"ה ע"א), **כתיב** (שמות כ"א י"ד) "וכי יזד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות", מעם מזבחי ולא מעל מזבחי, כהן שנאחז בקרנות המזבח, אין מפסיקין אותו,

איתא אבות דרבי נתן (פרק טו), מעשה בנכרי אחד שהיה עובר אחורי בית הכנסת ושמע לתנוק שקורא "ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד ומעיל"

בא לפני שמאי אמר לו רבי כל הכבוד הזה למי. אמר לו לכהן גדול שעומד ומשמש על גבי המזבח. אמר לו גיירני על מנת שתשימני כהן גדול ואשמש ע"ג המזבח. אמר לו אין כהן בישראל ואין לנו כהנים גדולים שיעמדו וישמשו בכהונה גדולה ע"ג המזבח, אלא גר הקל שלא בא אלא במקלו ובתרמילו ויבא וישמש בכהונה גדולה גער בו והוציאו בניזיפה.

בא להלל אמר לו רבי גיירני על מנת שתשימני כהן גדול שאעמוד ואשמש על גבי המזבח.

אמר לו שב ואומר לך דבר אחד, מי שמבקש להקביל פני מלך בשר ודם לא דין הוא שילמד איך יכנס ואיך יצא. אמר לו הן. אתה שמבקש להקביל פני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא לא דין הוא שתלמוד איך תכנס לבית קדש הקדשים, איך תטיב את הנרות, איך תקרב לגבי המזבח, איך תערך את השלחן, איך תסדר את המערכה. א"ל הטוב בעיניך עשה.

כתב לו תחלה אלף בית ולמדו. תורת כהנים והיה לומד והולך עד שהגיע במדבר פרק א פסוק נא: ובנסע המשכן יורידו אתו הלויים ובחנת המשכן יקימו אתו הלויים **והזר הקרב יומת:**

נשא אותו גר ק"ו בעצמו ואמר מה אם ישראל שנקראו בנים למקום ועליהם אמרה שכינה שמות פרק יט פסוק ו: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל", אף על פי כן הזהיר עליהם הכתוב **והזר הקרב יומת** אני גר הקל שלא באתי אלא בתרמילי על אחת כמה וכמה. מיד נתפייס אותו גר מאליו. בא לו אצל הלל הזקן אמר לו כל הברכות שבתורה ינוחו על ראשך, ענותנותך הביאני לחיי העולם הזה והבא:

אמרו, לאותו גר נולדו שני בנים לאחד קראו **הלל** ולאחד קראו **גמליאל** והיו קורין אותם גרים של הלל: וביאר בבנין יהושע שגמליאל היה נכדו של הלל.

ומקשים התוס', מהא דאמר במדרש (שם), ג' דברים שקולים זה כזה, **חכמה, יראה, ענוה,**

אור"י, דשקולים היינו דהא בלא הא לא סגי, אבל **ענוה גדולה מכולן, ע"כ**, (ע"ע תוספות עבודה זרה כ"ע"ב)

מבואר א"כ, כי **ענוה** עולה על חכמה ויראה, ועומדת **בראש**,

לפי"ז מבואר, מכיוון, **והזית, השמן, והמנורה**, מרמזים **לחכמה**, ושמרים **לגאוה**, לכן היה צריך שמן ללא שמרים כלל, כלומר ללא גאוה, וזה היה **בראש הזית** ששם היה השמן מזוקק ביותר ללא שמרים,

וזהו מה **שעשתה "חכמה"**, כלומר **הזית והשמן**, שהם החכמה, עטרה **לראשה** שהוא **ראש הזית**, כמ"ש **מגרגרו בראש הזית**. ששם היו הזיתים זך ביותר **ללא שמרים**, כלומר ללא גאוה, והיא **הענוה**, וע"ז הרמז, **מגרגרו בראש הזית. עשתה ענוה עקב לסוליתה**, דהא בלא הא לא סגי.

ואפשר זה הטעם למה הקפידה תורה כל כך **בשמן של המנורה**, שיהיה מזוקק שבעתיים, משום **ששמן מרמז לחכמה, והמנורה גם רומזת לחכמה**, כאמרם ז"ל (בבא בתרא כ"ה ע"ב), אמר רבי יצחק, הרוצה **שיחכים ידריס**, וסימניך **מנורה בדרוס**, ושמרים רמז **לגאות**, וחכמה עם גאוה אינה חכמה,

כא, יסוד עצום בדברי החיד"א

איתא, אבות דרבי נתן (פרק חמשה עשר אות ב) ואל תהי נוח לכעוס כיצד מלמד שיהא **עניו כהלל הזקן**

כתב החידא בפירוש כסא רחמים על אבות דר"נ מלמד שיהא עניו כהלל, פירוש, הגם שהלל היה **בטבעו רך וטוב**, כי היה במדת חסד, אבל הקב"ה נתן כח באדם דהגם שטבעו קשה שהוא מצד הגבורה יש כח בידו להפוך הטבע ולהיות רך ונוח, והבא לטהר מסייעין אותו.

כב, המעשה בנוכרי אחד המובא

בתוספת מרובה מהמובא במסכת שבת

המעשה מובא בשבת ל"א בחסר רב

כתיב שמות (פרק כח פסוק ד) "ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד ומעיל ותשבץ מצנפת ואבנט ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לי"

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל
 "מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק
 פקס 03-6161555 נייד 0527-616166
 מייל y0527616166@gmail.com